

Suomalaista elokuvaa kahdella kotimaisella

SUOMALAISEN ELOKUVAN festivaalin tämänkertaisena pääteemana on suomenruotsalainen elokuva. Teema on tulkittu väljästi: valtaosa elokuvista on suomenruotsalaisten tekijöiden ruotsinkielisiä elokuvia, mutta mukana on myös suomalaisten elokuvien ruotsinkielisiä rinnakkaisversioita, Ruotsissa tehty suomalaisaiheinen elokuva ja muuta. Joka tapauksessa runsaudenpula yllätti sarjan laatijatkin – suomenruotsalainen/ruotsinkielinen elokuva on olennainen osa suomalaista elokuvakulttuuria.

Festivaalin päävieraana on pitkän linjan ohjaaja ja tuottaja Claes Olsson, jonka tuotannon esittely alkaa kahdella persoonallisella puolipitkällä kirjallisuustulkinnalla: *Naru kaulaan, nulikka!* (1986) pohjautuu Elmer Diktoniuksen ja *Varpusen suudelma* (1992) Runar Schildtin novelliin. Onnistuneiden kirjallisuusfilmatisointien – nyt kirjailijat ovat naisia – sarjaa jatkavat *Akvaariorakkaus* (1993, Anna-Leena Härkösen romaani) ja *Ihanat naiset rannalla* (1998, Monika Fagerholmin romaani). Ohjaajan monipuolisuudesta todistaa puolidokumentaarinen *Taistelu Näsilinnasta 1918* (2012), sisällissotakuvaus pohjalaisesta ruotsinkielisestä komppaniasta, joka koettaa vallata avainaseman punaisten joukkojen hallitsemalla Tampereella.

Olssonin kiinnostuksesta tutkia fiktion ja todellisuuden rajoja muistuttaa *Stiller, Garbo ja minä* (1988), jossa toimittaja Ruber Stiller etsii jälkiä isosedästään, Suo-

messä syntyneestä ohjaajasuuruudesta Mauritz Stilleristä. Samalla elokuva toimii johdatuksena Mauritz Stillerin klassiseen Ruotsissa tehtyyn Juhani Aho -tulkintaan *Juha* (1921), josta saadaan nauttia Kari Mäkirannan yhtyeen elävällä säestyksellä.

Kiinnostavia harvinaisuuksia ovat sittemmin Ruotsiin asettuneen Jon Lindströmin varhaisteokset *Yön sylissä* (1977) ja *Viimeinen kesä* (1984), joista edellinen on realistinen kuvaus Ruotsin-siirtolaisista ja jälkimmäinen symbolismilla ladattu Ahvenmaalle sijoittuva draama. Tunnetuimpiin suomenruotsalaisiin elokuvantekijöihin kuuluvat Åke Lindman, jolta nähdään televisiolle tehty, osin dramatisoitu dokumentti Eugen Schaumanista *Viisi laukausta senaatissa* (1992), sekä Jörn Donner, jonka pitkän tuotannon huippuihin kuuluu Märta Tikkasen romaanin filmatisointi *Miestä ei voi raiskata* (1978). Niin ikään sarjassa nähdään runoilija Gösta Ågrenin ainoa pitkä näytelmäelokuva, 1930-luvun äärioikeistosta kertova *Lapualaisballadi* (1969).

Seuraavien sukupolvien keskeisiä ruotsinkielisiä elokuvantekijöitä ovat olleet Peter Lindholm, Klaus Härö ja Ulrika Bengts. Lindholmin sukupolvelokuva *Leijat Helsingin yllä* (2001) jatkaa hienojen kirjallisuusfilmatisointien sarjaa Kjell Westön romaanin pohjalta. Härön pitkä esikoiselokuva *Näkymätön Elina* (2003) on herkkä lapsikuvaus, joka nostaa pinnalle kysymyksen kielellisestä identiteetistä. Bengtsin jännittävässä psykologisessa draamassa

Oppipoika (2013) keskushenkilö on puolestaan varhaisnuori poika, joka saapuu majakanvartijan oppiin sodan kynnyksellä.

Forsfararna (1949) ja *Tåg norrut* (1947) ovat muistutuksia siitä, kuinka tärkeitä pohjoismaiset markkina-alueet olivat suomalaisille elokuville studiokaudella. Edellinen on Teuvo Tulion ruotsinkielinen rinnakkaisversio *Hornankoski*-melodramasta, jälkimmäinen Palle Hagmannin ohjaama rinnakkaisversio Roland af Hällströmin kohtalokkaasta junadraamasta *Pikajuna pohjoiseen*. *Tåg norrut* nähdään nyt tiettävästi Suomen ensi-iltana.

Suomenruotsalaisen elokuva-sarjan ohella tänä vuonna nähdään myös pieni kooste Maija Karhin elokuvien parhaimmistoa – näyttelijä itse on mukana videotervehdyksen välityksellä. Roland af Hällströmin ohjaama *Suomalaistyttöjä Tukholmassa* (1952) tarjoaa varhaisen ja värikkään näkökulman Ruotsin-siirtolaisuuteen. Ritva Arvelon *Kultainen vasikka* (1961) ja Erik Blombergin *Kun on tunteet* (1954) taas edustavat terävinä Maria Jotuni -dramatisointeina kirjallisuussovitusten valiojoukkoa.

Varsinaisten festivaaliteemojen ohella muistellaan vuoden 1918 tapahtumia kolmen lyhytelokuvan koosteella. Tuoretta riippumatonta elokuvatuotantoa taas edustaa tänä vuonna Mies Mikkosen uutuusdokumentti *Sokeiden unet* (2018).

Kiitämme Svenska kulturfondenia ja TOP-Säätiötä arvokkaasta tuesta.

Lämpimästi tervetuloa Suomalaisen elokuvan festivaaleille!

Kimmo Laine, Juri Nummelin & Hannu Salmi

festivaalijohtajat

Kuva: Häng dej pojkan! / Naru kaulaan, nulikka!, 1985.